

Пірати Карибського моря, версія Білого дому

Провокація США в Карибському морі – борються з наркоторгівлею, демонстрація сили на своїй території впливу чи спроба зміни режиму?

Що означає посилення військової присутності США в Карибському морі, кульмінацією якої став удар по кількох швидкісних катерах на початку вересня? Невже це новий виток у боротьбі з наркокартелями? Демонстрація сили на своїй території впливу? Або, можливо, підготовка до повалення диктатури?

Ретельніший розгляд ситуації показує, що провокація набагато більше пов'язана з конфігурацією сил у нинішній адміністрації США, ніж із Латинською Америкою та Карибами загалом.

Боротьба з наркотиками чи зміна режиму?

Аналітики одностайні в тому, що «антинаркотична кампанія» президента США Дональда Трампа є лише приводом для військових маневрів біля узбережжя Венесуели. Ті, хто прагне перехопити партії наркотиків, зазвичай роблять це вздовж основних маршрутів у водах Тихого океану та проводять рейди у портах та аеропортах, шукаючи контейнери або підводні човни, а не швидкісні катери, що перевозять невеликі партії на сусідні острови. До того ж використання військових засобів у боротьбі з наркотрафіком ще жодного разу не вирішувало проблеми. Якраз навпаки: злочинці просто змінювали маршрути руху та ринки збуту. У цьому контексті наводять слова колишнього посла США в Панамі Джона Філі: «Ми можемо стріляти, захищаючись, але рідко так робимо, бо більшість наркоділків просто здаються».

Що тоді стоїть за нарощуванням військової присутності США на Карибах? Невже США відновлюють цікавість до сфери свого впливу, де впродовж десятиліть таємно – а часом і не надто таємно –

підтримували військові хунти й уряди правого крила в боротьбі з комунізмом у тодішньому двополярному світі? Для звичайного вторгнення, такого як у Панамі в 1989 році, не буде достатньо 4 тис. мобілізованих морських піхотинців, розвідувальних літаків Р-8 і підводного човна. Ба більше, подібний курс суперечив би доктрині руху MAGA і самого Трампа про те, що США більше не будуть використовувати свої ресурси для порятунку світу. Годі Сполученим Штатам грати роль поліцейського на світовій арені.

То чи є ця провокація навмисно спрямованою проти Венесуели? Якщо так, то навіщо? Досі США досить добре співпрацювали з цією державою Карибського басейну, досягаючи згоди з таких питань, як видобуток нафти американською компанією Chevron та депортація мігрантів із США.

*Те, що спершу видається
логічним – замінити
нелегітимного
правителя легітимним –
стає складнішим, якщо
ретельніше розглянути
конкретні обставини у
Венесуелі*

І тут із поясненням з'являється Марко Рубіо. Державний секретар США має чітку політичну програму проти псевдосоціалістичних автократій, таких як Венесуела й Куба. У своєму інтерв'ю для каналу Fox News Рубіо назвав венесуельського президента Ніколаса Мадуро «втікачем від американського правосуддя», а також додав, що США «не хочуть, щоб у нашій півкулі діяв картель, який маскується та діє як уряд». Ці слова Рубіо знайшли відгук у серцях значної частини виборців-латиноамериканців, які зараз перебувають у вигнанні та поділяють його прагнення до жорсткої руки щодо країн їхнього походження.

Через те, що «конвенційне» вторгнення є ідеологічно та матеріально неможливим, варто звернути увагу на події в Ірані в червні цього року. Напад США на ядерні об'єкти в Ірані був вельми точним і не спричинив значних «супутніх збитків». Ворог ослаблений або й знищений, але подальші плани щодо повалення режиму не реалізуються. Сполучені Штати залишають рішення на розсуд населення, опозиції, військових або інших сил Ірану. Якщо вони занадто слабкі, їхні сили розпорошені чи просто не здатні скористатися моментом для змін, то нічого не відбуватиметься. США продемонстрували, на що здатні, якщо захочуть, але подальші зусилля щодо миру чи демократії не на порядку денному.

Чи існує ймовірність, що в Венесуелі відбудеться нова спроба зміни

режиму? Сам Рубіо має відкриті контакти з консервативно-ліберальною лідеркою опозиції Венесуели Марією Коріною Мачадо й фактичним переможцем президентських виборів 2024 року Едмундо Гонсалесом Уррутією. Вони однозначно не є рушійною силою дій Рубіо, проте обоє підтримують бачення «альтернативи до теперішнього режиму». Те, що спершу видається логічним – замінити нелегітимного правителя легітимним – стає складнішим, якщо ретельніше розглянути стан справ у Венесуелі.

Якими є умови для мирної передачі влади

З одного боку, США як і були, так і залишаються «грінго», а тому не мають значної підтримки серед великої частини населення, незалежно від того, наскільки складною є ситуація в країні з погляду економіки, демократії та прав людини. З іншого боку, дуєт Мачадо/Гонсалес розділив політичну опозицію. Гонсалес – загально визнаний переможець виборів 2024 року, однак політичне лідерство, щоб уникнути погіршення ситуації, має бути підкріплене підтримкою з боку принаймні кількох демократичних дієвців. Заміна одного *каудильйо* або військового диктатора на іншого не вирішить проблеми.

Попри те, що громадянське суспільство й політичні партії мають демократичних дієвців, вони ослаблені тривалими репресіями та розділені, особливо щодо Мачадо та її позицій. Потрібно також бути готовими сформувати процес передачі влади, що включатиме вирішення питання щодо нинішньої її структури. Хоч як складно, а надто для жертв режиму, ті, хто прагне мирного переходу, мають запропонувати чинній владі щось за відмову від повного контролю або принаймні за готовність поділитися ним. У цій ситуації Гонсалес виконує роль балансира, проте Мачадо – ні.

У країнах із авторитарною формою правління напад ззовні завжди був бажаним приводом для посилення внутрішнього контролю. Венесуела не є винятком.

Ніхто в дипломатичних колах не готовий офіційно підтвердити чутки про можливе створення військового перехідного уряду. Можливо, переговори з цього приводу точаться з офіцерами середньої ланки, але десятиліття успішної фрагментації військового апарату та зміцнення різних поліцейських служб безпеки свідчать проти цього. З цього навряд чи може виникнути єдина, стабільна сила, здатна взяти на себе відповідальність. Якщо ніхто не готовий

сформувати мирний і демократичний перехід, то цю нішу заповнять інші сили, і саме в цьому полягає небезпека. Організована злочинність вельми гнучка та завжди вишукує сфери, де для її діяльності найменше перешкод.

Одностороння провокація з боку США стала несподіванкою як для інших міжнародних представників у Венесуелі, так і для світової спільноти. Це демонструє, що стійкі демократичні зміни у Венесуелі не цікавлять США. Насправді вони зацікавлені в тому, щоб дозволити Рубію, «улюбленцю Трампа», який є не тільки державним секретарем, а й радником з національної безпеки, головою ліквідованого агентства з розвитку USAID, якому доручено розробку гарантій безпеки для України, проявити себе у військовому та стратегічному сенсі. Побачимо, як далеко він може зайти. Навіть якщо «нічого» не трапиться, для США це не матиме жодних наслідків. А от населення Венесуели зазнає ще більших репресій і мілітаризації. У країнах із авторитарною формою правління напад ззовні завжди був бажаним приводом для посилення внутрішнього контролю. Венесуела не є винятком.

Реакція регіону виявилася стриманою. Спільне засудження нападу 23 з 33 держав-членів CELAC (Спільноти держав Латинської Америки та Карибського басейну) не може приховати той факт, що кожна з цих держав шукає власного підходу до США. Спочатку подбай про своїх, а тоді – про чужих. Поведінку США в міжнародних водах засуджують, але жоден глава держави на континенті не виступає на захист нинішніх лідерів Венесуели. Немає ознак того, що регіон докладає зусиль для (повторного) сприяння переговорам і діалогу. Попри те, що це небажання є цілком зрозумілим з огляду на остаточний провал Барбадоської угоди, що напередодні президентських виборів 2024 року передбачала проведення демократичних виборів в обмін на пом'якшення санкцій під міжнародним керівництвом з різними політичними силами у Венесуелі, воно є недалекоглядним. Навіть якщо «нічого» не трапиться, це матиме значні наслідки для регіону, а саме чергову хвилю біженців і міграції, а також непередбачуваний ризик для безпеки на північному узбережжі континенту.

Переклад з англійської Ірини Савюк

Аня Дарґац

Аня Дарґац (Anja Dargatz) – керівниця офісу Фонду ім. Фрідріха Еберта (FES) у Венесуелі. До цього очолювала офіси FES у Баден-Вюртемберзі, Болівії та Судані, працювала в робочій групі з питань миру та розвитку (FriEnt), а також у офісі FES у Брюсселі. Вивчала сучасну історію та політологію.

